

SUNU¹

1983 yılından beri üyesi olduğum İstanbul Barosu'na bağlı bir avukat olarak çalışırken, “avukat kimdir” sorusunu kendime sürekli olarak sordum. Bu soruya bağlı olarak Baro nedir, ne yapar? sorusunu da tabii. Aslında bir insanın para kazandığı bir meslek alanını tahlil etmesinde birçok zorluk vardır. Hukuk alanında, avukatlık alanında özne olarak faaliyet gösteren bir avukatın, kendisini anlamaya çalışması çok kolay bir şey değildir. Çünkü özne olarak yaşayan insan ideoloji yardımıyla yaptığı işi, işleri sürekli olarak doğrulama eğilimi içindedir. Hatta bunu bir adım ileriye götürerek, bir avukatın gitgide her türlü toplumsal olguyu “avukat” olarak değerlendireceğini söyleyebiliriz. Bu nedenle gerçekten yaptığı işi anlayama çalışan bir avukatın önce bu ideolojik kalıbın dışına çıkması gerekiyor.

Burjuva toplumlarında böyle bir çaba ancak anlama konusuna farklı bir perspektifinden bakmakla mümkündür. Bu nedenle 25 yıldır faaliyet gösterdiğim alanı ve avukatı anlamaya çalışırken sloganlardan, kalıplardan uzak kalmaya çalıştım. Yaklaşık kırk civarındaki makalemin içinde tekrarlar olduğunu da görerek, önemli olanlarından seçerek bir derleme yapmayı uygun gördüm. Makaleleri yayınlama isteğimin nedeni, çeşitli dergilerde yayınlanan, toplantılarda sunulan yazılarımın birlikte okunmasının daha yararlı olacağını düşünmemdir.

XXX

Avukatlık mesleği 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren büyük bir değişim geçiriyor. Bu değişimin birçok boyutu vardır. İlki, teknolojinin sanayiden sonra başta banka, sigorta alanları olmak üzere “hizmet sektörüne” girmesi ve burayı “işbölümü kurallarına” tabi olarak ayrıştırmaya başlamasıdır. Bu süreç “avukatlıkta uzmanlaşma”, “yargıda ihtisaslaşma” olarak anılmaktadır.

Avukatlık mesleği modern bir meslek olarak 18. yüzyıldan itibaren anlamını bulmaya başlamıştır. Yaklaşık iki yüzyıllık süreç, mücadele mesleğin burjuva formunun olgunlaşmasını sağlamıştır. Ancak bugün avukatlığa bakarken, bu mesleğin burjuva toplumunun gelişmesine bağlı olarak geçirdiği değişimleri de anlamak gereklidir. Özellikle, son otuz yıldır ortaya çıkan post-modern toplumsal yapılar, bir anlamda klasik avukatlığın karşısına yeni bir avukatlık tipi çıkarmıştır. Bu avukat tipini “hukuk teknisyeni” olarak tanımlıyorum. Özellikle, işbölümü kuralları doğrultusunda ayrışan, uzmanlaşan avukatlık mesleğinin gelişimine büyük hukuk korporasyonlarının ortaya çıkışı ve “hukuk teknisyeni”

¹ Bu sunu yazısı, Legal Yayınları'ndan 2008 yılında yayımlanan *21. Yüzyılda Avukatlık ve Baro* isimli kitap için 2008 yılında yazılmıştır.

tipolojisi eşlik etmiştir. Sadece para kazanmaya yönelik olarak faaliyet yürüten, profesyonelliği bu anlamda kavrayan, yeni avukat tipi, avukat şirket tiplerinin “adalet” duygusuyla, amacıyla ne derecede bağdaşacağını da düşünmemiz gereklidir.

Bir diğer boyut ise, “klasik yargı ve klasik avukatlığın” toplumun adalet/uzlaşma ihtiyacına cevap verememesi nedeniyle kriz içinde olmasıdır. ABD’de çok önceleri başlayan, AB’de ise son yirmi yıldır tartışılan konu nihayet 2002 yılında “Yeşil Kitap” ta ele alınmış ve yargıya, avukatlık mesleğinin geleceğine yeni bir yön verilmiştir. Bu gerçek ülkemizde yeteri kadar tartışılmamıştır. Özellikle baroların ve TBB’nin seçim ve kurultay dönemlerinde tartışılan konuların iç boşluğu maddi sürecin anlaşılmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Avukatların çoğu hâlâ kendi mesleklerine imtiyaz peşinde koşmaktadır. Örneğin şirketlere, kooperatiflere zorunlu avukat tutma zorunluluğuyla ilgili maddenin Avukatlık Kanunu’na eklenmesi sırasında bu imtiyaz talebinin “toplumsal meşruiyet gerekçesi” ortaya konulamamıştır. 2001 yılında Avukatlık Kanunu’nda yapılan değişikliklerle, Avukat-müvekkil ücret ihtilaflarının bir hâkim iki avukattan oluşan hakem mahkemelerine bırakılmasındaki “gayrimeşruluk” tartışılmamıştır. Avukatların ücret ihtilaflarına yine avukatların karar vermesinde hiçbir sakınca görülmemiştir. Bu düzenleme Anayasa Mahkemesi’nden “eşitlik ilkesine aykırılık” nedeniyle dönmüştür. Bazı avukatlar, barolar hâlâ benzeri bir düzenleme peşindedirler. Avukatların büyük çoğunluğunun “meşru nedeni gösterilemeyen imtiyaz taleplerinin” ancak feodal toplumlarda, lonca örgütlenmesi kapsamında ileri sürülebileceği göz ardı edilmektedir.

Önemli bir başka boyut ise “meslekçi zihniyet” problemidir. Avukatların, kendi konularını, faaliyetlerini anlamayı zorlaştıran en önemli faktörlerden birisi de benim “meslekçi zihniyet” diye adlandırdığım, lonca artığı düşünme sisteminin etkisinde olunmasıdır. Bu zihniyetin etkisindeki avukatlar *Molierac*’ın geçmişte, devlet/lonca avukatlığından kopuş sürecinde söylenmiş bir sözünü dillerine pelesenk etmişlerdir: *“Görevimizi yaparken ‘kimseye, ne müvekkile, ne hâkime hele ne iktidara tabiyiz. Bizim aşağımızda kişilerin varlığı iddiasında değiliz. Fakat hiç bir hiyerarşik üst de tanımıyoruz. En kıdemsizin en kıdemliden veya isim yapmış olandan farkı yoktur. Avukatlar esir kullanmadılar, fakat efendileri de olmadı.”* Avukatlar bu ifade ile kendilerini, toplumdan “bağımsız özneler”miş gibi takdim edebilmektedirler. Kitapta meslekçi zihniyetin üç önemli bileşeni olan *kutsal savunma, kutsal/mutlak meslek sırrı, avukatın bağımsızlığı* bileşenlerini eleştiren yazılarım da yer almaktadır.

Kitaptaki makaleler, bir yanda post-modern hukuk teknisyeni tipine karşı “klasik avukatlık” modelini korumaya diğer yanda da, klasik avukatlık anlayışının çelişkilerini ortaya koymaya çalışmaktadır. Bir anlamda bu makalelerin, “*Eleştirel avukatlık meslek anlayışı*” oluşturulması yolunda bir adım olduğunu belirtmem gerekiyor. Bu çalışmaların okurla buluşması en azından harcanan emeğin boşa gitmemesi anlamına gelecektir.

Türkiye' de Modern Avukat tipinin gelişmesinde 1136 Sayılı Avukatlık Kanununun oluşması sürecinde, İstanbul Barosu Avukatlarından Ali Haydar Özkent, Volf Çernis ve Faruk Erem'in özel yerleri vardır. Bu üç avukatın, bugün modern avukat tipinin gelişmesinde büyük katkıları olduğunu belirtmek, her avukat için bir vicdan borcudur.